

Kód předmětu: SP4MP_MTO2 Metodologie 2

Jméno: Hana Drbulová

Učo: 310047

Závěrečný projekt

1. Výzkumné téma, problém otázka. Představení tématu, cílů výzkumu

Téma: Přístup k žákům s narušenou komunikační schopností

Výzkumný problém:

Jak se přistupuje k žákům s narušenou komunikační schopností na 1. stupni ZŠ nejmenované škole v Bohumíně

Představení tématu:

Řeč je specifická schopnost člověka, která je závislá na učení a výchově. Vyvíjí se během celého života jedince. Její vývoj je podmíněn výchovou v rodině od nejtělejšího věku. Výchova v počátcích rozvoje lidské řeči je velmi důležitá.

Klíčovým obdobím pro rozvoj osobnosti člověka je předškolní věk, ve kterém dochází k osvojování základních komunikačních kompetencí. Dostatek podnětů ke komunikaci a správný řečový vzor mají obrovský význam pro kvalitní rozvoj komunikačních kompetencí dítěte. V tomto období také nejčastěji dochází k poruchám komunikačních schopností. Lechta (1995, s. 17) uvádí, že „*Komunikační schopnost jednotlivce je narušena tehdy, když některá rovina jeho jazykových projevů (příp. několik rovin současně) působí interferenčně vzhledem k jeho komunikačnímu záměru.*“

Je třeba brát v úvahu jazykové roviny: foneticko-fonologickou, morfologicko-syntaktickou, lexikálně-sémantickou nebo pragmatickou.

Pokud však není ze strany rodiny věnována dostatečná pozornost při rozvoji komunikačních kompetencí dítěte, přebírá tento úkol pedagogický pracovník v předškolním a později ve školním zařízení.

Během své pedagogické praxe jsem se setkala s dětmi s narušenou komunikační schopností v mateřské škole i v základní škole, proto budu zjišťovat přístup učitelů k žákům, kteří mají narušenou komunikační schopnost.

Cíl výzkumu:

Cílem výzkumu je zjištění, jak je přístupováno k žákům s narušenou komunikační schopností, jaké vady NKS mají a v jakém množství se vyskytují.

Dále bude výzkum zaměřen na zjištění informací od učitele, zda rodiče dětí s NKS navštěvují logopedické poradny a zda se aktivně podílejí na odstraňování logopedických vad. Bude zkoumáno postavení dítěte s NKS v kolektivu spolužáků.

2. Hlavní, vedlejší výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

Jak učitel přistupuje k žákům s narušenou komunikační schopností?

Vedlejší výzkumné otázky:

O jaké vady řeči se jedná?

Kolik žáků v jednotlivých ročnících má vadu řeči?

Jak pomáhají učitelé žákům s NKS?

Jak zohledňuje učitel při hodnocení žáka s NKS?

NKS- narušená komunikační schopnost

3. Volba výzkumné strategie (kvalitativní nebo kvantitativní) a její zdůvodnění

Typ výzkumu: Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkumu jsem si zvolila, abych pronikla do problematiky narušené komunikační schopnosti u žáků na základní škole v místě trvalého bydliště. Myslím si, že se jedná o velice závažnou problematiku. K získání informací využiju rozhovor.

4. Návrh metody sběru dat, představa o počtu a kontaktování výzkumných jednotek

Metoda sběru dat: Rozhovor

Počet a kontaktování výzkumných jednotek: Rozhovor bude prováděn s učitelkami 1. -5. tříd. Celkem bude provedeno 10 rozhovorů s učiteli. Učitelé budou kontaktováni osobně. Dojte k dohodnutí termínu rozhovoru.

5. Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat - scénář rozhovoru, plán pozorování

Scénář rozhovoru:

Navázání kontaktu- představení

Seznámení s výzkumem- anonymita, důvod výzkumu, důležitost výzkumu

Připravené otázky- počet žáků ve třídě, jaké jsou NKS u žáků, jak pomáhá učitel žákům s NKS, jak hodnotí žáky s NKS, vztahy spolužáků k žákům s NKS...)

Náhled do školních sešitů, výtvarných prací žáků

Prostor pro učitele- může se ptát, říct něco navíc

Závěr-poděkování, rozloučení

Během rozhovoru si budu psát důležité poznámky a ihned po rozhovoru odpovědi zpracuji.
(Vzhledem ke své sluchové vadě, nemohu využít diktafon.)

6. Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy při výzkumu

Praktické a etické problémy, které mě mohou potkat:

- Ředitel ZŠ mi může zakázat provést rozhovor- hlídá si soukromí, narušení režimu ZŠ
- Při rozhovoru s učiteli- neochota provést rozhovor
- Učitel na nemocenské- zbrzdí výzkum
- Zjištěné informace od učitelek- mohou být nepřesné, zatajované, neúplné

7. Terénní poznámky a záznam z prvního realizovaného rozhovoru

Terénní poznámky:

Vybranou školu jsem navštívila po dohodě s paní ředitelkou a učitelkami prvního stupně.

Do školy mě pouštěla paní uklízečka, která měla službu u vchodu a mile mě přivítala. Před školou a ve spojovací chodbě jsem potkala několik žáků a byla jsem mile překvapená, že mnozí z nich mě slušně zdravili. Škola na mě působila velmi útulně. Spojovací chodba je vyzdobena výtvarnými pracemi žáků školy. Každý ze čtyř pavilonů má jinou barvu.

Jednotlivá patra pavilonů jsou pojmenovaná jako ulice ve městě. Pavilon pro první stupeň má barvu růžovou, přízemí se jmenuje Sluníčková ulice, 1. patro ulice Výstavní a 2. patro nese název Sportovní. Ve všech patrech je pěkná výzdoba.

Rozhovor s paní učitelkou se uskutečnil v její třídě 1. B. a trval 40 minut. Ve škole jsem, ale byla déle, paní učitelka mi toho řekla mnohem více. Ukázala mi žákovské práce- sešity, výtvarné práce a portfolia. Ukázala mi celoroční plán práce a seznámila mě s týdenním plánem. Vysvětlila mi, jak je těžké dodržovat plán, když se najednou nahromadí více

kulturních i sportovních akcí. V poslední době každý týden odhází 2 krát na nějakou akci. Učivo se pak těžce dohání.

Obdivovala jsem paní učitelku, kolik toho věděla o dětech (neopírala se o pedagogický deník). Vše vykládala z hlavy.

Nedokážu si představit, že bych učila 25 žáků v jedné třídě. Z logopedické a surdopedické praxe jsem zvykla na kolektiv 10 žáků.

Zařízení:

Základní škola je v místě bydliště. Je vzdálena 100m od našeho domu. Je to škola sídlištní. Je pavilónová. V roce 2010 oslavila 40 výročí. Jedná se o poměrně velkou školu, která má 434 žáky.

Rozhovor: Rozhovor proběhl s paní učitelkou základní školy. Jedná se o starší paní učitelku. Říkala, že učí 30. rokem. Byla velmi milá, usměvavá a ochotně odpovídala na mé otázky. Někdy pověděla něco navíc. Na škole působí teprve 6. rokem. Má velké zkušenosti s působením na zvláštní škole, kde pracovala 16 let.

- Ve třídě je 16. žáků (9 chlapců a 7 dívek). Šest žáků mělo odročenou školní docházku. Z toho tři byli z logopedické školky. Ve třídě jsou 4 leváci. Jeden žák má údajně aspergrův syndrom. Čtyři žáci měli poměrně velké potíže s přizpůsobením se školním podmínkám.
- Vadu řeči shledala u devíti žáků. Jedná se hlučivost, v dalších případech se jedná o dyslalii. (r, ř-8 žáků, sykavky-5žáků , přeměna znělých na neznělé hlásky K-G, D-T jeden žák) Někteří žáci mají kombinovanou vadu řeči.
- Dva žáci mají dokument: „Žák se speciálními vzdělávacími potřebami - NKS“ Navštěvují pravidelně logopeda 2-4 krát za měsíc.
- Jeden žák by tento dokument měl mít, ale rodiče o jeho vzdělávání nemají příliš zájem. Žák často neplní domácí úkoly, doma nečte. Rodiče nespolupracují se školou tak, jak by měli.
- Žák V. je velmi šikovný, ale má problém s udržením pozornosti a se zapamatováním si např. domácích úkolů. Dobře a rychle chápe. Pracuje samostatně. V hodinách je aktivní. Baví ho všechny předměty. Každou práci odevzdává mezi prvními. V matematice je nejlepší. Opisy a přepisy mívá na jedničky. Problémy má v diktátech,

kdy mívá chyby související s vadou řeči. Například *babička- babicka, ryba- lyba*. Všechny tyto chyby paní učitelka opraví, označí, ale nezapočítává do hodnocení. Při čtení mu pomáhá přečíst obtížnější slova se shlukem souhlásek, učí ho správně artikulovat a vyslovovat. Hodnocení provádí známkou.

Rodina je podnětná, spolupracuje se školou.

- Žák R. měl velké problémy s adaptací na školní prostředí. Dle sdělení matky měl problémy už ve školce, byl velmi zlobivý a poslouchal jen jednu paní učitelku.

V prvním pololetí měl velké problémy. Nedokázal sedět na místě. V hodinách často vstával a procházel se po třídě, navštěvoval ostatní spolužáky, bral jim školní potřeby, mluvil do nich. Nenáviděl psaní, odmítal psát. Každou práci chtěl udělat až doma. Lehal na lavici a nařikal, že ho bolí hlava a že je unavený. Pořád se paní učitelky ptal, kdy už bude zvonit. Ostatním spolužákům jeho chování vadilo. Napomínali ho a snažili se ho usměrnit.

V únoru byl vyšetřen na PPP a dosud paní učitelka čeká na výsledky. V současné době je nemocný.

Žák velmi pěkně čte. Jeho písmo je úhledné, ale dopouští se chyb z nepozornosti. Pokud udělá chyby, které souvisejí s logopedickou vadou, paní učitelka tyto chyby nezapočítává do celkového hodnocení. Když je chlapec unaven, paní učitelka mu dovolí práci dokončit doma. V matematice je výborný, ale celkově je mnohem pomalejší než žák V.

Logopedii začal navštěvovat na doporučení paní učitelky. Na logopedii chodí 2 krát měsíčně.

- Žák V. je velmi oblíben, je kamarádský, usměvavý. O přestávkách velmi divoký. Neustále běhá po chodbě.

Žák R. je taky oblíben, ale ne už tolik. Je totiž trucovitý a umíněný. Někdy obtěžuje spolužáky, někdy jim bere věci.

- Oba žáci mají pěkný prospěch, v prvním pololetí měli samé jedničky. V současné době mají český jazyk mezi 1-2. Ostatní předměty mají na jedničku.

8. Námět k modifikaci výzkumného návrhu na základě zkušenosti z terénu

Při rozhovoru jsem se sešla s deseti vyučujícími. Všichni byli milí, vstřícní a ochotně odpovídali na otázky. Upoutal mě rozhovor s paní učitelkou z 1. B. Byla jsem překvapená, že se v jedné třídě sešlo tak hodně žáků s narušenou komunikační schopností. Myslím si, že by

bylo zajímavé tuto třídu zkoumat i v dalších letech a pozorovat, jak se postupně vyvíjí řeč u žáků s narušenou komunikační schopností s rostoucím věkem a zkušenostmi žáků.

9. Literatura:

DVOŘÁK, J. *Logopedický slovník : [terminologický a výkladový]*. Žďár nad Sázavou : Logopedické centrum, 2001. 223 s. ISBN 80-902536-2-8.

KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. Praha : Grada Publishing, 2006. 223 s. ISBN 80-247-1110-9.

KLENKOVÁ, J. *Vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností*. Brno : Paido, 2008. 327 s. ISBN 978-80-210-4708-2.

LECHTA, Viktor. *Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti*. Martin : Osveta, 1995. 263 s. ISBN 80-88824-18-4.

LECHTA, V. *Logopedické repetitorium*. Bratislava : SPN, 1990. 267 s. ISBN 80-223-0796-3.

LECHTA, V. *Terapie narušenej komunikačnej schopnosti*. Translated by Jana Křížová. Praha : Portál, 2005. 386 s. ISBN 80-7178-961-5.

ŠKODOVÁ, E; JEDLIČKA, I. *Klinická logopedie*. Praha : Portál, 2003. 612 s. ISBN 80-7178-546-6.

VAŠEK, Š. *Základy špeciálnej pedagogiky*. Bratislava : Sapientia, 2003. 210 s. ISBN 80-968797-0-7.

VITÁSKOVÁ, K; PEUTELSCHMIEDOVÁ, A. *Logopedie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 182 s. ISBN 80-244-1088-5.

VYŠTEJN, J. *Dítě a jeho řeč*. Beroun : Baroko & Fox, 1995. 62 s. ISBN 80-85642-25-5.

VYŠTEJN, J. *Vady výslovnosti : diagnostika, ošetření a prevence patlavosti*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1991. 174 s. ISBN 80-04-24504-8.

Časopis z oboru logopedie:

KNAPCOVÁ, M. Výměnný obrázkový komunikační systém. *Speciální pedagogika*. 2003. roč. 13, č. 3, s. 199 – 203, ISSN 1211-2720.

Internetový zdroj:

MŠMT ČR *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online], 2007, poslední revize 2. 4. 2009 [citováno 25. 5. 2011].

Dostupné z World Wide Web: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-verze-2007>

Výzkum je poctivě zpracovaný, chyby jsou jen drobné.